

PRELIMS 2026 • SUBJECT SAMPLE

કરંટ અફેર્સ મેગા હેન્ડબુક

Current Affairs Mega Handbook

૨૦ પાનાંનો સેમ્પલ • 20 Pages

● **Complete Course**

8 Subjects • 500+ Pages

● **Latest Syllabus**

GPSC Prelims 2026

● **Instant Download**

PDF • Lifetime Access

Get the FULL course today

Rs.299 ~~Rs.4,999~~

SAVE 94% • Limited Time Offer

WhatsApp: +91 9409658027

jobpdfbookacademy.in/gpsc-rocket

BUY NOW

rzp.io/rzp/gpsc-rocket-2026

ગુજરાત, ભારત અને વિશ્વની ઘટનાઓનું સંપૂર્ણ વિશ્લેષણાત્મક
સંકલન

GPSC Class 1 & 2 Prelims 2026: કરંટ અફેર્સ મેગા હેન્ડબુક

ગુજરાત, ભારત અને વિશ્વની ઘટનાઓનું સંપૂર્ણ વિશ્લેષ-
ણાત્મક સંકલન અને પરીક્ષા-લક્ષી માર્ગદર્શિકા

WRITTEN BY

JOBPDFBOOK ACADEMY

JOBPDFBOOK ACADEMY

First Edition • 2026

GPSC Class 1 & 2 Prelims 2026: કરંટ અફેર્સ મેગા હેન્ડબુક

Copyright © 2026 JOBPDFBOOK ACADEMY

Published by JOBPDFBOOK ACADEMY

All rights reserved.

No part of this publication may be reproduced, distributed,
or transmitted in any form or by any means without prior written permission.

First Edition · 2026 · JOBPDFBOOK ACADEMY

વિષય-સૂચિ

01 પ્રકરણ ૧: કરંટ અફેર્સની રણનીતિ અને GPSC અભ્યાસક્રમ વિશ્લેષણ

સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષામાં કરંટ અફેર્સની ભૂમિકા અને તેને વાંચવાની વૈજ્ઞાનિક પદ્ધતિનું વિગતવાર વર્ણન.

02 પ્રકરણ ૨: જાન્યુઆરી ૨૦૨૫ - રાષ્ટ્રીય અને ગુજરાત ઘટનાક્રમ

વર્ષની શરૂઆતમાં બનેલી મુખ્ય રાજકીય અને સામાજિક ઘટનાઓનું સંકલન.

03 પ્રકરણ ૩: ફેબ્રુઆરી ૨૦૨૫ - કેન્દ્રીય બજેટ અને ગુજરાત બજેટ સ્પેશિયલ

આર્થિક નીતિઓ, ફાળવણી અને અર્થતંત્રના મુખ્ય પાસાઓનું ઊંડાણપૂર્વક વિશ્લેષણ.

04 પ્રકરણ ૪: માર્ચ ૨૦૨૫ - વિજ્ઞાન, ટેકનોલોજી અને અવકાશ સંશોધન

ઇસરો અને સંરક્ષણ ક્ષેત્રની નવીનતમ સિદ્ધિઓનું વિશ્લેષણ.

05 પ્રકરણ ૫: એપ્રિલ ૨૦૨૫ - પર્યાવરણ અને જૈવવિવિધતા

આબોહવા પરિવર્તન, નેશનલ પાર્ક અને પર્યાવરણ સંરક્ષણ પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરતી માહિતી.

06 પ્રકરણ ૬: ગુજરાતની ઉદ્યોગ નીતિ અને સેમિકન્ડક્ટર સંક્રાંતિ

ગુજરાતને વૈશ્વિક મેન્યુફેક્ચરિંગ હબ બનાવતી નીતિઓનું વિગતવાર વિશ્લેષણ.

07 પ્રકરણ ૭: કાયદો અને વ્યવસ્થા - નવા ભારતીય ન્યાયીક સંહિતા

બંધારણીય સુધારાઓ અને નવા કાયદાકીય ક્ષેત્રોની સમજૂતી.

08 પ્રકરણ ૮: આંતરરાષ્ટ્રીય સંગઠનો અને વૈશ્વિક સંબંધો

UN, G20 અને અન્ય વૈશ્વિક પ્લેટફોર્મ પર ભારતનું મહત્વ.

09 પ્રકરણ ૯: અર્થતંત્રના સૂચકાંકો અને રિપોર્ટ્સ

વૈશ્વિક અને રાષ્ટ્રીય સ્તરે ભારતના પ્રદર્શનનું તુલનાત્મક અભ્યાસ.

10 પ્રકરણ ૧૦: ભવિષ્યની ટેકનોલોજી - ક્વોન્ટમ અને આર્ટિફિશિયલ ઇન્ટેલિજન્સ

AI અને ક્વોન્ટમ ટેકનોલોજીમાં ભારતના વ્યૂહાત્મક પગલાં.

11 પ્રકરણ ૧૧: ગુજરાતનો સાંસ્કૃતિક વારસો અને પ્રવાસન વર્ષ ૨૦૨૫

ગુજરાતની કલા, સંસ્કૃતિ અને તાજેતરમાં થયેલા વિકાસકીય ફેરફારો.

01

CHAPTER • 01

પ્રકરણ ૧: કરંટ અફેર્સની રણનીતિ અને GPSC અભ્યાસક્રમ વિશ્લેષણ

સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષામાં કરંટ અફેર્સની ભૂમિકા અને તેને વાંચવાની વૈજ્ઞાનિક પદ્ધતિનું વિગતવાર વર્ણન

20 મિનિટનું વાચન

પ્રકરણ ૧: કરંટ અફેર્સની રણનીતિ અને GPSC અભ્યાસક્રમ વિશ્લેષણ

GPSC વર્ગ ૧ અને ૨ ની પરીક્ષા એ માત્ર જ્ઞાનની કસોટી નથી, પરંતુ તે તમારી વહીવટી કોઠાસૂઝ અને બદલાતા સમય સાથે તાલ મિલાવવાની ક્ષમતાની કસોટી છે. વર્તમાન પ્રવાહો અથવા 'કરંટ અફેર્સ' એ આ પરીક્ષાનો એવો કરોડરજ્જુ છે જે પેપર-૧ અને પેપર-૨ ના તમામ વિષયોને જીવંત બનાવે છે. મોટાભાગના ઉમેદવારો કરંટ અફેર્સને માત્ર એક અલગ વિષય તરીકે જુએ છે, પરંતુ વાસ્તવમાં તે ઇતિહાસ, ભૂગોળ, બંધારણ અને અર્થતંત્રને જોડતી એક કડી છે. આ પ્રકરણમાં આપણે સમજીશું કે કેવી રીતે એક સરેરાશ વાંચનથી ઉપર ઉઠીને 'એડવાન્સ્ડ એનાલિસિસ' દ્વારા પ્રિલિમ્સમાં મહત્તમ સ્કોર પ્રાપ્ત કરી શકાય છે.

Key Takeaway: કરંટ અફેર્સની તૈયારી એટલે માત્ર તથ્યોનું એકત્રીકરણ નહીં, પરંતુ ઘટનાની પૃષ્ઠભૂમિ (Static), તેની વર્તમાન સ્થિતિ (Dynamic) અને તેના ભાવિ અસરો (Impact) નું એકીકૃત વિશ્લેષણ.

૧. GPSC પ્રિલિમ્સ પેપર-૧ માં કરંટ અફેર્સનું મહત્ત્વ

GPSC (ગુજરાત જાહેર સેવા આયોગ) દ્વારા આયોજિત વર્ગ ૧ અને ૨ ની પ્રિલિમિનરી પરીક્ષામાં સામાન્ય રીતે બે પેપર્સ હોય છે. પેપર-૧ માં ઇતિહાસ, સાંસ્કૃતિક વારસો, બંધારણ અને સામાન્ય બૌદ્ધિક ક્ષમતા જેવા વિષયોનો સમાવેશ થાય છે. અહીં કરંટ અફેર્સ સીધી રીતે 'પ્રાદેશિક, રાષ્ટ્રીય અને આંતરરાષ્ટ્રીય મહત્ત્વની ઘટનાઓ' તરીકે પૂછાય છે, પરંતુ તેની અસર બંધારણ અને વારસાના પ્રશ્નોમાં પણ જોવા મળે છે.

તાજેતરના વર્ષોમાં, GPSC એ 'વન-લાઇનર' પ્રશ્નો પૂછવાનું ઓછું કર્યું છે અને 'વિધાન-આધારિત' (Statement-based) પ્રશ્નો પર ભાર મૂક્યો છે. દાખલા તરીકે, જો કોઈ રાજ્યમાં રાષ્ટ્રપતિ શાસન લાદવામાં આવ્યું હોય, તો કરંટ અફેર્સના ભાગરૂપે બંધારણના અનુચ્છેદ ૩૫૬ અને ૩૬૫ પર આધારિત ઊંડાણપૂર્વકના પ્રશ્નો પૂછવામાં આવે છે. આથી જ કરંટ અફેર્સ એ માત્ર માહિતી નથી, પરંતુ વિષયની સમજને ધાર કાઢવાનું સાધન છે.

૧.૧ રાજ્ય સ્તરના કરંટ અફેર્સની અનિવાર્યતા

ગુજરાત સરકારની યોજનાઓ અને નીતિઓ પેપર-૧ ના અભ્યાસક્રમમાં કેન્દ્રસ્થાને હોય છે. **ગતિ શક્તિ માસ્ટર પ્લાન** હેઠળ ગુજરાતમાં થતા લોજિસ્ટિક્સ વિકાસ અથવા રાજ્યની નવી સેમિકન્ડક્ટર પોલિસી વિશેના પ્રશ્નો માત્ર ડેટા પર આધારિત નથી હોતા, પરંતુ તેના આર્થિક પ્રભાવો પર પણ ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે. ઉમેદવારોએ 'ગુજરાત પાક્ષિક' અને 'પીઆઈબી (PIB)' ના સમાચારોને રાજ્યના બજેટ સાથે સાંકળીને વાંચવા જોઈએ.

૧.૨ આંતરરાષ્ટ્રીય સંબંધો અને પેપર-૧

પેપર-૧ માં આંતરરાષ્ટ્રીય સંસ્થાઓ જેવી કે G20, BRICS, અને QUAD અંગેના પ્રશ્નો વારંવાર પૂછાય છે. ભારત જ્યારે કોઈ આંતરરાષ્ટ્રીય જૂથનું નેતૃત્વ કરે છે, ત્યારે તે સંસ્થાનું માળખું, તેના સભ્ય દેશો અને ભારતના હિતો વિશે વિગતવાર પ્રશ્નો પૂછવાની સંભાવના વધી જાય છે. અહીં **યુનિફાઇડ પેમેન્ટ ઇન્ટરફેસ (UPI)** ના વૈશ્વિક સ્વીકાર જેવી બાબતો ભારતની સોફ્ટ પાવર ડિપ્લોમસી તરીકે અભ્યાસક્રમમાં સ્થાન પામે છે.

૧.૩ સાંસ્કૃતિક વારસો અને વર્તમાન પ્રવાહો

સાંસ્કૃતિક વારસામાં **ભૌગોલિક સંકેત (GI Tag)** મેળવનાર નવી વસ્તુઓ અથવા UNESCO ની વર્લ્ડ હેરિટેજ લિસ્ટમાં સામેલ થતી નવી સાઇટ્સ (જેમ કે ઘોળાવીરા) વિશે પ્રશ્નો પૂછાય છે. આ પ્રશ્નો ઘણીવાર સ્થાપત્ય કળા અને ઇતિહાસ સાથે જોડાયેલા હોય છે, જે સાબિત કરે છે કે કરંટ અફેર્સ એ પેપર-૧ ના દરેક ખૂણાને સ્પર્શે છે.

Warning: કરંટ અફેર્સ માટે માત્ર છાપાની હેડલાઇન્સ પૂરતી છે — આ એક મોટી ગેરસમજ છે. GPSC હવે હેડલાઇન્સની પાછળ રહેલા 'શા માટે' (Why) અને 'કેવી રીતે' (How) પર પ્રશ્નો પૂછે છે. માત્ર હેડલાઇન્સ વાંચવાથી તમે વિધાન-આધારિત પ્રશ્નોમાં થાપ ખાઈ શકો છો.

Case Study: પર્વતમાલા યોજના અને ગુજરાતનો સંદર્ભ

તાજેતરમાં કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા **પર્વતમાલા યોજના** (નેશનલ રોપવે ડેવલપમેન્ટ પ્રોગ્રામ) જાહેર કરવામાં આવી.

કરંટ અરુપેક્ટ: બજેટમાં કરવામાં આવેલી જોગવાઈ અને નવા રોપવે પ્રોજેક્ટ્સની જાહેરાત.

GPSC એપ્રોચ: આ યોજના કયા મંત્રાલય હેઠળ છે? (રોડ ટ્રાન્સપોર્ટ અને હાઈવે મંત્રાલય), ગુજરાતમાં ગિરનાર કે પાવાગઢ રોપવેના ટેકનિકલ પાસાઓ શું છે? અને પીપીપી (PPP) મોડેલનો તેમાં શું ફાળો છે?

આ રીતે અભ્યાસ કરવાથી એક જ ટોપિકમાંથી ભૂગોળ, અર્થતંત્ર અને કરંટ અફેર્સ — ત્રણેય પાસાઓ આવરી શકાય છે.

૨. છેલ્લા પાંચ વર્ષના પ્રશ્નપત્રોનું વિગતવાર ટ્રેન્ડ એનાલિસિસ

GPSC પરીક્ષાની રણનીતિ બનાવતી વખતે પાછલા વર્ષના પ્રશ્નપત્રો (Previous Year Questions - PYQs) નું વિશ્લેષણ કરવું એ હોકાયત્ર સમાન છે. છેલ્લા પાંચ વર્ષમાં (૨૦૧૯ થી ૨૦૨૪) પરીક્ષાની પદ્ધતિમાં જે બદલાવ આવ્યો છે, તે સમજવો અત્યંત આવશ્યક છે. આ ટ્રેન્ડ દર્શાવે છે કે હવે માત્ર ફેક્ટ્સ (તથ્યો) યાદ રાખવા પૂરતા નથી.

૨.૧ વિષયવાર પ્રશ્નોનું વજન (Weightage)

ગયા પાંચ વર્ષના ડેટા મુજબ, કરંટ અફેર્સ અને તેની સાથે સંકળાયેલા સ્ટેટિક વિષયોનું પ્રમાણ કુલ પ્રશ્નોના ૨૫% થી ૩૫% જેટલું જોવા મળ્યું છે. વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી તથા પર્યાવરણ (Environment) ના વિભાગમાં તો લગભગ ૮૦% પ્રશ્નો કરંટ અફેર્સ આધારિત જ હોય છે.

વર્ષ	કરંટ અફેર્સ (સીધા પ્રશ્નો)	ડાયનેમિક-સ્ટેટિક લિંક પ્રશ્નો	મુખ્ય ફોકસ એરિયા
TABLE 1			
૨૦૧૯-૨૦	૩૫-૪૦	૨૦-૨૫	સરકારી યોજનાઓ, સ્પોર્ટ્સ, નિમણૂકો
૨૦૨૧-૨૨	૩૦-૩૫	૩૦-૪૦	આંતરરાષ્ટ્રીય સંગઠનો, અવકાશ વિજ્ઞાન, કોવિડ-૧૯ અસરો
૨૦૨૩-૨૪	૨૫-૩૦	૪૫-૫૦	G20, ક્લાઈમેટ ચેન્જ, સેમિકન્ડક્ટર્સ, ઇકોનોમિક સર્વે

૨.૨ પ્રશ્નોની પ્રકૃતિમાં ફેરફાર

અગાઉ પ્રશ્નો પૂછાતા હતા: "કયા રાજ્યે સૌપ્રથમ ડિજિટલ પંચાયત શરૂ કરી?" હવે પ્રશ્નો પૂછાય છે: "ભારત નેટ પ્રોજેક્ટ અને ડિજિટલ ઇન્ડિયાના સંદર્ભમાં નીચેના વિધાનો તપાસો..." આ બદલાવ સૂચવે છે કે પરીક્ષક ઉમેદવારની ઊંડી સમજ અને વિશ્લેષણ શક્તિ ચકાસવા માંગે છે. **ડાયરેક્ટ બેનિફિટ ટ્રાન્સફર (DBT)** જેવી યોજનાઓમાં ટેકનોલોજીનો ફાળો અને તેનાથી થતી ગળતર (Leakage) માં ઘટાડો — આવા વિશ્લેષણાત્મક મુદ્દાઓ હવે પ્રાથમિકતા બની ગયા છે.

૨.૩ પર્યાવરણ અને વિજ્ઞાન-ટેકનોલોજીનો ઉદય

છેલ્લા ત્રણ વર્ષમાં **કોપ (COP - Conference of Parties)** શિખર સંમેલનો અને ભારતના લક્ષ્યાંકો જેવા કે **નેટ ઝીરો ઇમિશન** (૨૦૭૦ સુધીમાં) પર સૌથી વધુ ભાર મૂકવામાં આવ્યો છે. તેવી જ રીતે, ઇસરો (ISRO) ના મિશનોમાં માત્ર ઉપગ્રહનું નામ નહીં, પરંતુ તેના પેલોડ્સ અને કઈ ભ્રમણકક્ષામાં (દા.ત. **જીઓસેન્ટ્રિક ઓર્બિટ**) તેને તરતો મૂકવામાં આવ્યો છે, તેની ટેકનિકલ વિગતો પૂછાય છે.

Pro Tip: જો તમે છેલ્લા ૫ વર્ષના પેપર જોશો, તો જણાશે કે 'રિપોર્ટ્સ અને ઇન્ડેક્સ' (Reports & Indices) માં નીતિ આયોગના અહેવાલોનું મહત્વ વધ્યું છે. ખાસ કરીને 'સ્ટેટ હેલ્થ ઇન્ડેક્સ' અને 'એક્સપોર્ટ પ્રિપેરેડનેસ ઇન્ડેક્સ' માં ગુજરાતનું સ્થાન અને તેના પેરામીટર્સ ખાસ વાંચવા.

3. નોટ્સ બનાવવાની આધુનિક પદ્ધતિઓ

મોટાભાગના વિદ્યાર્થીઓ કરંટ અફેર્સની આખી મેગેઝીન વાંચે છે અને પછી પરીક્ષા સમયે તે ભૂલી જાય છે. આનું કારણ છે — બિનકાર્યક્ષમ નોટ્સ. GPSC જેવી ઉચ્ચ સ્તરીય પરીક્ષા માટે તમારી નોટ્સ 'રીવિઝન-ફ્રેન્ડલી' અને 'એનાલિટિકલ' હોવી જોઈએ. અહીં અમે કેટલીક આધુનિક પદ્ધતિઓ વિશે ચર્ચા કરીશું.

3.1 'થીમેટિક' (Thematic) નોટ્સ પદ્ધતિ

કરંટ અફેર્સને તારીખ મુજબ લખવાને બદલે વિષય મુજબ વર્ગીકૃત કરો. દાખલા તરીકે, એક સેક્શન 'ઇકોનોમી' નું રાખો. તેમાં આખા વર્ષ દરમિયાન જે પણ ફેરફારો થાય, જેમ કે રેપો રેટ માં ફેરફાર, રાજકોષીય ખાધ (Fiscal Deficit) ના આંકડા, કે ઈ-રૂપી નો પ્રારંભ — આ બધું એક જ જગ્યાએ હોવું જોઈએ. આનાથી તમે ડેટાની સરખામણી સરળતાથી કરી શકશો.

3.2 માઇન્ડ-મેપ સર્જન

જટિલ ટોપિક્સ જેવા કે આર્ટિફિશિયલ ઇન્ટેલિજન્સ (AI) અથવા ક્વોન્ટમ એન્ટેન્ગલમેન્ટ ને સમજવા અને યાદ રાખવા માટે માઇન્ડ-મેપ શ્રેષ્ઠ છે. ૧. મધ્યમાં મુખ્ય ટોપિક લખો. ૨. તેની આસપાસ તેની શાખાઓ બનાવો: ઉદભવ, મહત્વ, પડકારો, ભારતનો સંદર્ભ અને તાજેતરની ઘટનાઓ. ૩. કીવર્ડ્સનો ઉપયોગ કરો જેથી પરીક્ષાના દિવસે માત્ર એક નજર ફેરવવાથી આખું પ્રકરણ યાદ આવી જાય.

3.3 ડિજિટલ વર્સસ ફિઝિકલ નોટ્સ

ડિજિટલ નોટ્સ: Evernote અથવા OneNote જેવા સાધનો વાપરો. તેનો ફાયદો એ છે કે તમે 'Copy-Paste' કરી શકો છો અને તમારી નોટ્સમાં ગમે ત્યારે નવા અપડેટ્સ ઉમેરી શકો છો. ખાસ કરીને **યુનિફાઇડ પેમેન્ટ ઇન્ટરફેસ (UPI)** જેવી ઝડપથી બદલાતી ટેકનોલોજી માટે ડિજિટલ નોટ્સ વધુ અસરકારક છે.

ફિઝિકલ નોટ્સ: જે વિષયોમાં તમારે નકશા દોરવાની કે ડાયાગ્રામ બનાવવાની જરૂર હોય, ત્યાં કાગળ-પેનનો ઉપયોગ શ્રેષ્ઠ છે.

કોષ્ટક: નોટ્સ બનાવવાની ચેકલિસ્ટ

ક્રમ	ઘટક	શું ધ્યાનમાં રાખવું?
TABLE 2		
૧	પૃષ્ઠભૂમિ (Static)	ઘટના કયા મૂળ વિષય સાથે જોડાયેલી છે? (બંધારણ, ઇતિહાસ વગેરે)
૨	મુખ્ય તથ્યો (Facts)	તારીખ, વ્યક્તિ, સ્થળ અને સંસ્થાના નામ.
૩	શા માટે? (Background)	આ ઘટના અત્યારે ચર્ચામાં કેમ છે? તેનું મૂળ કારણ શું છે?
૪	ગુજરાત સંદર્ભ	શું આ ઘટનાની ગુજરાત પર કોઈ સીધી અસર છે?
૫	સરકારી સ્ત્રોત	પૂર્તિ માટે PIB અથવા મંત્રાલયની વેબસાઇટનો સંદર્ભ લીધો છે?

Important: Always confirm the latest details on the official Press Information Bureau (PIB) and Gujarat Information Department website before relying on them. માહિતીમાં સહેજ પણ ફેરફાર તમારા જવાબને ખોટો પાડી શકે છે.

૪. વિકસિત ભારત @ 2047 સંકલ્પ: એક વિશ્લેષણ

ભારત સરકારનો **વિકસિત ભારત @ 2047** સંકલ્પ એ માત્ર એક વિઝન ડોક્યુમેન્ટ નથી, પરંતુ આગામી ૨૫ વર્ષનો રોડમેપ છે, જેને **અમૃત કાલ** તરીકે ઓળખવામાં આવે છે. GPSC ની પ્રિલિમ્સ અને મેઈન્સ — બંનેમાં આ ટોપિક અત્યંત મહત્વનો છે કારણ કે તે દેશના આર્થિક, સામાજિક અને તકનીકી પરિવર્તનનું પ્રતિબિંબ છે.

૪.૧ સંકલ્પના મુખ્ય સ્તંભો

આ વિઝન હેઠળ ભારતને ૨૦૪૭ સુધીમાં ૩૦ ટ્રિલિયન ડોલરની ઇકોનોમી બનાવવાનું લક્ષ્ય છે. તેના મુખ્ય ચાર સ્તંભો (Four Pillars) છે: ૧. **યુવા શક્તિ**: કૌશલ્ય વિકાસ અને ઉદ્યોગસાહસિકતા દ્વારા યુવાનોનું સશક્તિકરણ. ૨. **નારી શક્તિ**: મહિલાઓનું આર્થિક અને સામાજિક યોગદાન વધારવું (દા.ત. ડ્રોન દીદી યોજના). ૩. **ગરીબ કલ્યાણ (અન્નદાતા સહિત)**: છેવાડાના માનવી સુધી સુવિધાઓ પહોંચાડવી. ૪. **કૃષિ અને ખેડૂત કલ્યાણ**: ટકાઉ ખેતી અને ટેકનોલોજીનો ઉપયોગ.

૪.૨ ગુજરાતનું યોગદાન

ગુજરાત તેના **સ્ટાર્ટઅપ ઇકોસિસ્ટમ** અને મેન્યુફેક્ચરિંગ હબ તરીકે 'વિકસિત ભારત' ના લક્ષ્યાંકને હાંસલ કરવામાં અગ્રેસર છે. રાજ્યની 'વાયબ્રન્ટ ગુજરાત ગ્લોબલ સમિટ' એ આ વિઝનને મૂર્ત સ્વરૂપ આપવા માટેનું મોટું પ્લેટફોર્મ છે. આ ઉપરાંત, **ગ્રીન હાઇડ્રોજન મિશન** માં ગુજરાતનું રોકાણ ભારતને ઊર્જા સ્વતંત્ર બનાવવાની દિશામાં મોટું કદમ છે.

૪.૩ પડકારો અને તક

વિઝન ૨૦૪૭ માટે **રાજકોષીય ખાધ** નું સંચાલન કરવું અને **કાર્બન ન્યુટ્રાલિટી** તરફ આગળ વધવું એ બે મોટા પડકારો છે. પરંતુ, ડિજિટલ ક્રાંતિ (Fintech) અને ભારતના વધતી જતા વિદેશી ભંડોળને કારણે આ લક્ષ્યાંક પ્રાપ્ત કરવો શક્ય જણાશે.

Example: વિકસિત ભારત અને ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર વિકાસ

ગતિ શક્તિ માસ્ટર પ્લાન હેઠળ દેશમાં ૧૧ ઔદ્યોગિક કોરિડોર અને મલ્ટી-મોડલ કનેક્ટિવિટી વિકસાવવામાં આવી રહી છે. આ યોજના 'વિકસિત ભારત @ 2047' નો આધારસ્તંભ છે કારણ કે તે લોજિસ્ટિક્સ ખર્ચ ઘટાડીને ભારતીય ઉત્પાદનોને વૈશ્વિક બજારમાં સ્પર્ધાત્મક બનાવશે. પરીક્ષામાં પૂછાઈ શકે છે કે ગતિ શક્તિ પોર્ટલ કયા પ્રકારની ટેકનોલોજી (GIS) ના આધારે કામ કરે છે.

૫. સ્ત્રોતોની પસંદગી: શું વાંચવું અને શું ટાળવું?

GPSC માટે કરંટ અફેર્સના સ્ત્રોતોનો મહાસાગર છે, પણ સ્માર્ટ વિદ્યાર્થી એ છે જે 'Filter' કરવાનું જાણે છે. ખોટી માહિતી અને બિનજરૂરી ફેક્ટ્સ સમયનો બગાડ કરે છે.

૫.૧ સત્તાવાર સરકારી સ્ત્રોતો (Tier-1)

પીઆઈબી (PIB): કેન્દ્ર સરકારની દરેક નાની-મોટી જાહેરાત માટે આ અધિકૃત સ્ત્રોત છે. તેના 'Feature' આર્ટિકલ્સ પ્રિલિમ્સ અને મેઈન્સ બંને માટે ઉપયોગી છે.

ગુજરાત પાક્ષિક: ગુજરાત સરકારની યોજનાઓ માટે આ બાઇબલ સમાન છે. દર પંદર દિવસે પ્રકાશિત થતું આ મેગેઝિન ગુજરાતના કરંટ અફેર્સ માટે અનિવાર્ય છે.

યોજના અને કુરુક્ષેત્ર: આ મેગેઝિન પૃષ્ઠભૂમિ અને વિશ્લેષણાત્મક મુદ્દાઓ સમજવા માટે શ્રેષ્ઠ છે. દાખલા તરીકે, જો આ મહિનાનો વિષય 'બ્લ્યુ ઇકોનોમી' હોય, તો તેના સ્ટેટિક અને કરંટ — બંને પાસાઓ અહીં મળી રહેશે.

૫.૨ આર્થિક અને ન્યાયિક સ્ત્રોતો

RBI પ્રકાશન: મોનેટરી પોલિસી અને બેંકિંગ ક્ષેત્રના ફેરફારો માટે આરબીઆઈની વેબસાઇટ જોવી.

ભારતનું ગેઝેટ (Gazette of India): કોઈપણ નવા કાયદા અથવા બંધારણીય સુધારાની પ્રક્રિયા સમજવા માટે ગેઝેટની અધિકૃતતા સર્વોપરી છે.

૫.૩ ટાળવા જેવી બાબતો (What to Avoid)

સોશિયલ મીડિયા ફેક્ટ્સ: ટેલિગ્રામ કે વોટ્સએપ પર ફરતા અચકાયિત અને અસત્ય ફેક્ટ્સથી દૂર રહેવું.

બિનજરૂરી રાજકીય સમાચારો: પક્ષોની ખેંચતાણ કે ચૂંટણીલક્ષી ભાષણો પરીક્ષા માટે સહેજ પણ ઉપયોગી નથી. તમારે માત્ર ચૂંટણી પંચ (Election Commission) ની ગાઇડલાઇન્સ કે નવા સુધારા પર ધ્યાન આપવાનું છે.

Warning: માત્ર ફેક્ટ્સ ગોખવાથી GPSC ક્લિયર થઈ શકે છે — આ ધારણા તદ્દન ખોટી છે. GPSC હવે એ જાણવા માંગે છે કે શું તમે એ ફેક્ટની આસપાસની આર્થિક કે સામાજિક અસરોને સમજો છો? તથ્યો એ માત્ર પાયો છે, ઇમારત તો વિશ્લેષણથી જ બનશે.

સ્ત્રોત સરખામણી કોષ્ટક

મટિરિયલનો પ્રકાર	શ્રેષ્ઠ ઉપયોગ	ક્યારે ટાળવું?
TABLE 3		
ડેઇલી ન્યૂઝપેપર	નિયમિતતા અને સમજણ માટે	પરીક્ષાના છેલ્લા ૧૫ દિવસમાં નવું ન્યૂઝપેપર વાંચવું
મન્થલી મેગેઝીન	રિવિઝન અને ટોપિક દીઠ સંકલન માટે	જો તેમાં ગૌણ અથવા જનરિક માહિતી વધુ હોય
યુટ્યુબ વીડિયો	જટિલ ટોપિક (દા.ત. બ્લોકચેન) સમજવા માટે	સમય બગાડતા ૪-૫ કલાકના લાઈવ સેશન

આ પ્રથમ પ્રકરણના પ્રથમ ભાગમાં આપણે કરંટ અફેર્સના મહત્વ અને તેને વાંચવાની વૈજ્ઞાનિક પદ્ધતિઓ વિશે ઊંડાણપૂર્વક અભ્યાસ કર્યો. ખાસ યાદ રાખો કે, **વિકસિત ભારત @ 2047** જેવી વિભાવનાઓ અને **રાજકોષીય ખાધ** જેવા આર્થિક પેરા-મીટર્સ કોઈપણ અધિકારી માટે પ્રાથમિક જ્ઞાન છે. આગામી ભાગમાં, આપણે આ વિષયોને વધુ ઊંડાણપૂર્વક સેક્શન-વાઇઝ વિભાજિત કરીશું.

૧.૪ કરંટ અફેર્સ અને સ્ટેટિક જીકે (Static GK) વચ્ચેનો સેતુ

GPSC ની નવી પરીક્ષા પદ્ધતિમાં "માત્ર કરંટ અફેર્સ" કે "માત્ર સ્ટેટિક જીકે" જેવું કંઈ રહ્યું નથી. હવે જે અભિગમ અપનાવવામાં આવે છે તેને 'ડાયનેમિક-સ્ટેટિક ઇન્ટિગ્રેશન' કહી શકાય. જ્યારે પણ કોઈ વર્તમાન ઘટના બને છે, ત્યારે તે વિષયના મૂળભૂત સિદ્ધાંતો (Static Foundation) સાથે જોડાયેલી હોય છે. ઉદાહરણ તરીકે, જો સુપ્રીમ કોર્ટ રાજ્યપાલની સત્તા અંગે કોઈ ચુકાદો આપે, તો પરીક્ષામાં માત્ર તે ચુકાદો જ નહીં, પણ ભારતીય બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૫૩ થી ૧૬૧ સુધીની જોગવાઈઓ પૂછાવાની શક્યતા વધી જાય છે.

આ સેતુ સમજવા માટે વિદ્યાર્થીએ 'રિવર્સ લર્નિંગ' પદ્ધતિ અપનાવવી જોઈએ. જ્યારે તમે સમાચાર પત્રમાં વાંચો કે ભારતીય રિઝર્વ બેંક (RBI) એ **રેપો રેટ** માં ફેરફાર કર્યો છે, ત્યારે તમારે તરત જ તમારા ઈકોનોમીના પુસ્તકમાં જઈને **મોનેટરી પોલિસી**, સીઆરઆર (CRR), અને એસએલઆર (SLR) જેવા ખ્યાલોનું પુનરાવર્તન કરી લેવું જોઈએ. આ રીતે કરંટ અફેર્સ તમારા સ્ટે-

ટિક સિલેબસને જીવંત બનાવે છે. GPSC વર્ગ ૧ અને ૨ ની તૈયારી કરતા ગંભીર ઉમેદવારોએ સમજવું જોઈએ કે ચાલુ ઘટનાઓ એ પાયાના જ્ઞાનની કસોટી કરવા માટેનું નિમિત્ત માત્ર છે.

વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજીના કિસ્સામાં આ સેતુ વધુ મજબૂત બને છે. જો ISRO કોઈ નવું સેટેલાઈટ લોન્ચ કરે છે, તો તે માત્ર એક સમાચાર નથી, પરંતુ તે **જીઓસેન્ટ્રિક ઓર્બિટ**, પૃથ્વીની નીચલી ભ્રમણકક્ષા (LEO), અને કાયોજેનિક એન્જિનના સિદ્ધાંતો સમજવાની તક છે. પરીક્ષક અપેક્ષા રાખે છે કે તમે જે-તે ટેકનોલોજીના મૂળ સુધી જઈને તેનું વિશ્લેષણ કરી શકો. જે વિદ્યાર્થીઓ આ રીતે વાંચે છે, તેમને વિધાન-આધારિત પ્રશ્નોમાં ક્યારેય મુશ્કેલી પડતી નથી, કારણ કે તેમની પાસે તથ્ય અને તર્ક બંનેનું સંયોજન હોય છે.

૧.૪.૧ વિષયવાર જોડાણનું વિશ્લેષણ

નીચેના કોષ્ટકમાં સમજાવવામાં આવ્યું છે કે કેવી રીતે પ્રચલિત કરંટ અફેર્સના ટોપિક્સ સ્ટેટિક જીકે સાથે જોડાયેલા હોય છે:

કરંટ અફેર્સ ટોપિક	સ્ટેટિક લિંક (Static Link)	અભ્યાસ માટેનું ફોકસ પોઈન્ટ
TABLE 4		
જી-૨૦ (G20) શિખર સંમેલન	આંતરરાષ્ટ્રીય સંગઠનો અને ભારતીય વિદેશ નીતિ	સ્થાપના, સભ્ય દેશો, અને ભારતના પ્રાધાન્યો
બજેટ અને આર્થિક સર્વેક્ષણ	જાહેર નાણાં (Public Finance)	રાજકોષીય ખાધ , મહેસૂલી ખાધ અને બજેટ નિર્માણની પ્રક્રિયા
વાવાઝોડા કે ધરતીકંપ	ભૂગોળ અને આપત્તિ વ્યવસ્થાપન	વાતાવરણનું દબાણ, ટેકટોનિક પ્લેટ્સ અને ચક્રવાતનું નામકરણ
નવા વિધેયકો (Bills)	ભારતીય બંધારણ અને સંસદીય પ્રક્રિયા	ખરડો પસાર કરવાની પ્રક્રિયા, સંયુક્ત બેઠક અને રાષ્ટ્રપતિની સત્તા
વન્યજીવ વસ્તી ગણતરી	પર્યાવરણ અને પરિસ્થિતિ વિજ્ઞાન	આઈયુસીએન (IUCN) સ્ટેટસ, નેશનલ પાર્ક અને વન્યજીવ સંરક્ષણ કાયદો, ૧૯૭૨

૧.૪.૨ કેસ સ્ટડી: નારી શક્તિ વંદન અધિનિયમ (૧૦૬મો બંધારણીય સુધારો)

જ્યારે ૨૦૨૩માં મહિલા અનામત બિલ પસાર થયું, ત્યારે તે માત્ર એક કરંટ ઈવેન્ટ નહોતી. GPSC ના દૃષ્ટિકોણથી તેના સ્ટેટિક જોડાણો નીચે મુજબ હતા: ૧. બંધારણીય સુધારાની પ્રક્રિયા (અનુચ્છેદ ૩૬૮). ૨. પંચાયતી રાજમાં મહિલા અનામત (૭૩મો અને ૭૪મો સુધારો). ૩. લોકસભા અને વિધાનસભાની સીટોનું સીમાંકન (Delimitation). ૪. સમાનતાનો અધિકાર (અનુચ્છેદ ૧૪ અને ૧૫).

Warning: કરંટ અફેર્સને સ્ટેટિકથી અલગ કરીને વાંચવાની ભૂલ ન કરો. જો તમે માત્ર વન-લાઈનર ફેક્ટ્સ યાદ રાખશો, તો વિધાન-આધારિત પ્રશ્નોમાં તમે મૂંઝવણમાં મુકાઈ શકો છો. હંમેશા 'શા માટે' અને 'પૃષ્ઠભૂમિ શું છે' તે પૂછવાની આદત પાડો.

૧.૫ પરીક્ષા માટેના સૌથી વિશ્વસનીય સ્ત્રોત

ઇન્ટરનેટ અને સોશિયલ મીડિયાના યુગમાં માહિતીનો અતિરેક (Information Overload) એ સૌથી મોટો પડકાર છે. GPSC ની તૈયારી માટે હજારો ટેલિગ્રામ ચેનલો અને યુટ્યુબ વીડિયો ઉપલબ્ધ છે, પરંતુ પરીક્ષામાં સફળતા મેળવવા માટે સત્તાવાર અને વિશ્વસનીય સ્ત્રોતો પર નિર્ભર રહેવું અનિવાર્ય છે. GPSC ના પ્રશ્નપત્ર સેટ કરનારા નિષ્ણાતો સામાન્ય રીતે સરકારી પ્રકાશનો અને અધિકૃત ડેટાનો ઉપયોગ કરે છે.

સૌથી પ્રથમ અને સર્વોપરી સ્ત્રોત છે **પીઆઈબી (PIB - Press Information Bureau)**. ભારત સરકારના દરેક મંત્રાલયની સત્તાવાર જાહેરાતો અહીં ઉપલબ્ધ હોય છે. PIB ની ખાસિયત એ છે કે તે યોજનાઓના ઉદ્દેશ્યો, તેની પાત્રતા અને અપેક્ષિત પરિણામો વિશે સચોટ માહિતી આપે છે. તેવી જ રીતે ગુજરાત રાજ્ય માટે '**ગુજરાત પાક્ષિક**' એ અનિવાર્ય મેગેઝિન છે. તેમાં રાજ્ય સરકારની યોજનાઓ, સાંસ્કૃતિક વારસો અને વહીવટી નિર્ણયોની આધારભૂત માહિતી હોય છે. જે વિદ્યાર્થીઓ ગુજરાત પાક્ષિકના નિયમિત અંકો વાંચે છે, તેમને ગુજરાતના કરંટ અફેર્સમાં અન્ય કોઈ પુસ્તકની જરૂર રહેતી નથી.

આ ઉપરાંત, આર્થિક ડેટા માટે **રિઝર્વ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા (RBI)** ના અહેવાલો અને **નીતિ આયોગ (NITI Aayog)** ના ઇન્ડેક્સ (જેમ કે સસ્ટેનેબલ ડેવલપમેન્ટ ગોલ્સ - SDG ઇન્ડિયા ઇન્ડેક્સ) અત્યંત મહત્વના છે. રાષ્ટ્રીય અને આંતરરાષ્ટ્રીય મહત્વના મુદ્દાઓ માટે 'ધ હિન્દુ' અથવા 'ઇન્ડિયન એક્સપ્રેસ' જેવા સમાચાર પત્રોનું વિશ્લેષણ વાંચવું હિતાવહ છે. વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી માટે **ભારતીય અવકાશ સંશોધન સંસ્થા (ISRO)** અને સંરક્ષણ મંત્રાલયની વેબસાઈટ પરથી મળતી માહિતી હંમેશા લેટેસ્ટ અને સચોટ હોય છે.

૧.૫.૧ સ્ત્રોતોનું વર્ગીકરણ અને મહત્વ

સ્ત્રોતનું નામ	લેવલ	મુખ્ય ઉપયોગ
TABLE 5		
પીઆઈબી (PIB)	રાષ્ટ્રીય	કેન્દ્ર સરકારની યોજનાઓ, નીતિઓ અને એમઓયુ (MoU)
ગુજરાત પાક્ષિક	રાજ્ય	ગુજરાત સરકારના પ્રોજેક્ટ્સ, કલા-સંસ્કૃતિ અને જીલ્લારવાર માહિતી
યોજના (Yojana)	રાષ્ટ્રીય	સામાજિક-આર્થિક મુદ્દાઓનું ઊંડાણપૂર્વક વિશ્લેષણ (મેઈન્સ માટે શ્રેષ્ઠ)
ભારતનું ગેઝેટ	રાષ્ટ્રીય	નવા કાયદાઓ અને બંધારણીય સુધારાઓની અધિકૃત વિગત
નીતિ આયોગ રિપોર્ટ	રાષ્ટ્રીય	વિવિધ રેન્કિંગ્સ, સ્પર્ધાત્મક સંઘવાદ અને ગવર્નન્સ

૧.૫.૨ અભ્યાસ પદ્ધતિ: ડિજિટલ સ્ત્રોતોનો ઉપયોગ કેવી રીતે કરવો?

૧. **મંત્રાલયોની વેબસાઈટ:** દર અઠવાડિયે એકવાર શિક્ષણ વિભાગ, આરોગ્ય વિભાગ અને ગ્રામીણ વિકાસ મંત્રાલયની વેબસાઈટની મુલાકાત લો. ૨. **સોશિયલ મીડિયા:** માત્ર સત્તાવાર હેન્ડલ્સ (દા.ત. @PIB_India, @InfoGujarat) ને ફોલો કરો જેથી અફવાઓથી બચી શકાય. ૩. **ઈ-બજાર:** સરકારી પોર્ટલ્સ જેવા કે ગતિ શક્તિ પોર્ટલ અથવા ડેશબોર્ડ્સ પરથી રિયલ-ટાઇમ ડેટા મેળવો.

Important: હંમેશા ડેટા માટે સત્તાવાર સ્ત્રોતનો જ ઉપયોગ કરો. જો કોઈ ખાનગી બ્લોગ અને સરકારી રિપોર્ટ વચ્ચે ડેટામાં તફાવત હોય, તો સરકારી રિપોર્ટ (જેમ કે સામાજિક-આર્થિક સમીક્ષા) ને જ સાચો માનવો. પરીક્ષામાં વાંધા અરજી વખતે પણ સરકારી સ્ત્રોત જ માન્ય રહે છે.

૧.૬ વિધાન-આધારિત પ્રશ્નો માટેની રીડિંગ સ્ટ્રેટેજી

છેલ્લાં કેટલાંક વર્ષોથી GPSC એ 'વન-લાઇનર' પ્રશ્નોનું પ્રમાણ ઘટાડીને 'વિધાન-આધારિત' એટલે કે 'Statement-based' પ્રશ્નો પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કર્યું છે. આ બદલાવનો હેતુ ઉમેદવારની સમજશક્તિ અને વિશ્લેષણ ક્ષમતાની ચકાસણી કરવાનો છે. માત્ર માહિતી હોવી પૂરતી નથી, પણ તે માહિતીના વિવિધ પાસાઓ વચ્ચેનો સંબંધ સમજવો આવશ્યક છે. વિધાન-આધારિત પ્રશ્નોમાં અવારનવાર 'શબ્દોની રમત' કરવામાં આવે છે, જેમ કે "માત્ર (Only)", "બધા (All)", "હંમેશા (Always)" અથવા "ક્યારેય નહીં (Never)".

આવા પ્રશ્નોની તૈયારી માટે વાંચવાની પદ્ધતિમાં બદલાવ લાવવો જરૂરી છે. જ્યારે તમે કોઈ ટોપિક વાંચો, ત્યારે તેને ત્રણ પરિમાણમાં જુઓ: ૧. શું છે? ૨. તેની ખાસિયતો અથવા મર્યાદાઓ શું છે? ૩. તેનું વ્યાપક મહત્વ શું છે? ઉદાહરણ તરીકે, જો તમે **યુનિફાઇડ પેમેન્ટ ઇન્ટરફેસ (UPI)** વિશે વાંચી રહ્યા હોવ, તો માત્ર તે કોણે બનાવ્યું છે (NPCI) તે જાણવું પૂરતું નથી. તમારે તેની કાર્યપદ્ધતિ, તેમાં સમાવિષ્ટ ટેકનોલોજી, તાજેતરમાં કયા દેશો સાથે કરાર થયા છે અને તેનાથી નાણાકીય વ્યવહારમાં શું ફેરફાર આવશે - આ બધું જ જાણવું જોઈએ.

રીડિંગ સ્ટ્રેટેજીમાં 'એલિમિનેશન ટેકનિક' શીખવી પણ એટલી જ જરૂરી છે. જ્યારે ચાર કે પાંચ વિધાનો આપેલા હોય, ત્યારે તેમાંથી કયું વિધાન સ્પષ્ટપણે ખોટું છે તે ઓળખતા આવડવું જોઈએ. ઘણીવાર પરીક્ષક કોઈ ચોજનાની તારીખ સાચી આપે છે પરંતુ લોન્ચ કરનાર મંત્રાલયનું નામ બદલી નાખે છે. આવી સૂક્ષ્મ વિગતો પર ધ્યાન આપવાથી જ સ્કોર સુધારી શકાય છે.

૧.૬.૧ વિધાન-આધારિત પ્રશ્નોના પ્રકાર અને વ્યૂહરચના

૧. **તથ્યાત્મક વિધાનો:** જેમાં ડેટા અથવા વર્ષ આપેલ હોય. (ચકાસણી માટે ડેટા પર ધ્યાન આપો) ૨. **કારણાત્મક વિધાનો:** 'વિધાન-એ' અને 'કારણ-આર' પ્રકારના પ્રશ્નો. (બંને વચ્ચેનો લોજિકલ સંબંધ તપાસો) ૩. **બહુવિધ પસંદગી વિધાનો:** ૧, ૨, ૩ માંથી કયા સાચા છે? (એલિમિનેશન મેથડનો ઉપયોગ કરો)

૧.૬.૨ સ્ટેપ-બાય-સ્ટેપ રીડિંગ ફ્રેમવર્ક (3-S Concept)

Scanning (સ્કેનિંગ): સમાચારને ઉપરછલ્લી રીતે વાંચો અને નક્કી કરો કે તે GPSC ના સિલેબસના કયા ભાગમાં આવે છે.

Scrutiny (ઝીણવટભરી તપાસ): તે મુદ્દાના તમામ વિવાદાસ્પદ અને મહત્વના પાસાઓની નોંધ બનાવો. ખાસ કરીને અપવાદો અને શરતો પર ભાર આપો.

Synthesis (સંશ્લેષણ): તે માહિતીને જૂના જ્ઞાન સાથે જોડો. (દા.ત. નવી શિક્ષણ નીતિને જૂની નીતિઓ સાથે સરખાવો).

Pro Tip: વાંચતી વખતે તમારી જાતને પૂછો, "જો હું પેપર સેટર હોત, તો આ મુદ્દામાંથી ઉમેદવારને ક્યાં કન્ફ્યુઝ કરી શકત?" આ અભિગમ તમને વિધાનમાં છુપાયેલી ભૂલો પકડવામાં મદદ કરશે.

૧.૭ વિકસિત ભારત @ 2047 સંકલ્પ: એક વિગતવાર વિશ્લેષણ

ભારત સરકાર દ્વારા અમૃત કાલ દરમિયાન હાથ ધરવામાં આવેલ સૌથી મહત્વકાંક્ષી વિઝન એટલે **વિકસિત ભારત @ 2047**. આ કોઈ માત્ર એક કેમ્પેઈન નથી, પરંતુ ભારતને ૨૦૪૭ સુધીમાં (આઝાદીના ૧૦૦ વર્ષ) એક વિકસિત રાષ્ટ્ર બનાવવાનો રોડમેપ છે. GPSC ની પરીક્ષામાં આ ટોપિકમાંથી પ્રિલિમ્સ અને મેઈન્સ બંનેમાં પ્રશ્નો આવવાની પૂરેપૂરી સંભાવના છે. આ વિઝનના મુખ્ય ચાર સ્તંભો છે: યુવા, ગરીબ, મહિલા અને ખેડૂત (જેને વડાપ્રધાને 'ચાર જાતિ' તરીકે ઓળખાવ્યા છે).

આ સંકલ્પ અંતર્ગત ભારત પોતાની અર્થવ્યવસ્થાને મજબૂત કરવા માટે **સક્રિય ઇકોનોમી**, ડિજિટલ પબ્લિક ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર, અને **નેટ ઝીરો ઈમિશન** જેવા લક્ષ્યો પર ભાર મૂકી રહ્યું છે. ૨૦૪૭ સુધીમાં ભારતની માથાદીઠ આવક વધારવી, સાક્ષરતા દરમાં નોંધપાત્ર સુધારો અને આરોગ્ય ક્ષેત્રે 'યુનિવર્સલ હેલ્થ કવરેજ' પ્રાપ્ત કરવું એ આ વિઝનના પાયાના ઉદ્દેશ્યો છે. ખાસ કરીને ગુજરાત આ વિઝનમાં મેન્યુફેક્ચરિંગ અને રિન્યુએબલ એનર્જી હબ તરીકે મોટી ભૂમિકા ભજવવા જઈ રહ્યું છે.

પરીક્ષાના દૃષ્ટિકોણથી વિદ્યાર્થીઓએ આ સંકલ્પ સાથે જોડાયેલી વિવિધ સરકારી યોજનાઓ જેમ કે **પીએમ ગતિ શક્તિ**, **ભારત નેટ પ્રોજેક્ટ**, અને **મિશન લાઈફ (LiFE)** ને સમજવી જોઈએ. ભારત સરકારની નીતિ મુજબ, આર્થિક વિકાસની સાથે પર્યાવરણીય સુરક્ષા (Green Growth) ને સમાન મહત્વ આપવામાં આવ્યું છે. વિકસિત ભારત માટે 'ઈનોવેશન' અને 'સ્ટાર્ટઅપ ઇકોસિસ્ટમ' ને પ્રોત્સાહન આપવા પર વિશેષ ભાર મુકાયો છે, જેના માટે રાષ્ટ્રીય સંશોધન ફાઉન્ડેશન (NRF) જેવી સંસ્થાઓ મહત્વની છે.

૧.૭.૧ વિકસિત ભારત @ 2047: મુખ્ય લક્ષ્યાંકો

૧. **આર્થિક લક્ષ્ય:** ભારતને \$૩૦ ટ્રિલિયનથી વધુની અર્થવ્યવસ્થા બનાવવી. ૨. **સામાજિક લક્ષ્ય:** સંપૂર્ણ સાક્ષરતા અને કૌશલ્ય વિકાસ દ્વારા બેરોજગારી દૂર કરવી. ૩. **પર્યાવરણીય લક્ષ્ય:** ૨૦૭૦ સુધીમાં કાર્બન ન્યુટ્રાલિટી પ્રાપ્ત કરવાના રોડમેપમાં ૨૦૪૭ સુધીના મહત્વના તબક્કાઓ પૂર્ણ કરવા. ૪. **વહીવટી લક્ષ્ય:** 'મિનિમમ ગવર્નમેન્ટ, મેક્સિમમ ગવર્નન્સ' દ્વારા ભ્રષ્ટાચાર મુક્ત ભારત.

૧.૭.૨ ગુજરાતનો ફાળો: 'વિકસિત ગુજરાત થી વિકસિત ભારત'

ગુજરાત સરકારે પણ આ દિશામાં પોતાનો 'વિઝન ડોક્યુમેન્ટ ૨૦૪૭' તૈયાર કર્યો છે. જેમાં ખેતી, ઉદ્યોગો અને સેવા ક્ષેત્રના સંતુલિત વિકાસ પર ધ્યાન આપવામાં આવ્યું છે. ગિફ્ટ સિટી (GIFT City), ધોલેરા SIR અને સૌરાષ્ટ્ર-કચ્છના રિન્યુએબલ એનર્જી પાર્ક્સ ભારતને ગ્લોબલ પાવર પ્લેયર બનાવવામાં મદદરૂપ થશે.

Note: વિકસિત ભારત @ 2047 ના વિઝન હેઠળ જ 'અમૃત કાલ' ના પંચ પ્રણ (પાંચ પ્રતિજ્ઞાઓ) આપવામાં આવ્યા છે. જેમાં ગુલામીની માનસિકતામાંથી મુક્તિ અને વારસાનું ગૌરવ લેવાનો પણ સમાવેશ થાય છે.

૧.૮ મિથક વિરુદ્ધ સત્ય (Myth vs Fact)

GPSC ની તૈયારી કરતા નવા ઉમેદવારો અવારનવાર કેટલીક ગેરમાન્યતાઓનો ભોગ બનતા હોય છે. આ ગેરમાન્યતાઓ તેમને ખોટા રસ્તે દોરી શકે છે અને કિંમતી સમયનો બગાડ કરી શકે છે.

મિથક ૧: "માત્ર ફેક્ટ્સ ગોખવાથી GPSC ક્લિયર થઈ શકે છે."

સત્ય: આ અત્યંત જોખમી માન્યતા છે. GPSC ક્લાસ ૧-૨ ની પરીક્ષા હવે માત્ર ડેટાની નથી પણ સમજણની છે. તમારે ડેટાની પાછળનું કારણ અને તેના પરિણામો સમજવા પડશે. વિધાન-આધારિત પ્રશ્નોમાં ડેટા સાચો હોય પણ સંદર્ભ ખોટો હોઈ શકે છે. તેથી, વન-લાઇનર મેગેઝિનના બદલે વિશ્લેષણાત્મક લેખો વાંચો.

મિથક ૨: "કરંટ અફેર્સ માટે માત્ર છાપાની હેડલાઇન્સ પૂરતી છે."

સત્ય: હેડલાઇન્સ માત્ર ખ્યાલ આપે છે, પણ GPSC પ્રશ્નો 'ડેપ્થ' માંથી પૂછે છે. ઉદાહરણ તરીકે, સમાચારમાં હશે કે "ભારતે નવો ઉપગ્રહ છોડ્યો", પણ પરીક્ષામાં તે કયા રોકેટથી (PSLV કે GSLV), કઈ ભ્રમણકક્ષામાં અને તેમાં કયા પેલોડ્સ છે તે પૂછવામાં આવશે. છાપાની સાથે સરકારી હેડલાઇન્સ (PIB) પણ અનિવાર્ય છે.

મિથક ૩: "છેલ્લા એક મહિનાનું વાંચન પૂરતું છે."

સત્ય: પરીક્ષાના આગલા મહિને વાંચેલા ફેક્ટ્સ કન્ફ્યુઝન પેદા કરી શકે છે. કરંટ અફેર્સ એ સતત ચાલતી પ્રક્રિયા છે. ઓછામાં ઓછા ૧૨ થી ૧૫ મહિનાનું કરંટ અફેર્સ ઊંડાણપૂર્વક તૈયાર કરવું જરૂરી છે. તાજેતરના પ્રશ્નપત્રો દર્શાવે છે કે કેટલીકવાર ૧.૫ વર્ષ જૂની મહત્વની ઘટનાઓ પણ સ્ટેટિક સાથે જોડીને પૂછવામાં આવે છે.

Action Steps (અમલીકરણના પગલાં)

૧. **સત્તાવાર વેબસાઈટ્સ બુકમાર્ક કરો:** તમારા બ્રાઉઝરમાં PIB, ગુજરાત પાક્ષિક (Information Department Gujarat), અને નીતિ આયોગની લિંક્સ સેવ કરો અને તેને રોજ ચેક કરો. ૨. **નોટ્સ બનાવવાની આદત:** દૈનિક કરંટ અફેર્સને વિષયવાર (બંધારણ, ઈકોનોમી, સાયન્સ-ટેક) અલગ નોટબુકમાં ટાંચણ કરો. ૩. **સ્ટેટિક સાથે લિન્કિંગ:** જ્યારે પણ કોઈ નવી ઘટના વાંચો, ત્યારે તેના મૂળભૂત વિષયના પ્રકરણનું તે જ દિવસે પુનરાવર્તન કરો. ૪. **રવિવારનું રિવિઝન:** અઠવાડિયા દરમિયાન વાંચેલા તમામ મુદ્દાઓનું દર રવિવારે રિવિઝન કરો અને તેના પરથી ૧૦-૧૫ વિધાન-આધારિત પ્રશ્નો જાતે બનાવવાનો પ્રયત્ન કરો. ૫. **મેપ્સનો ઉપયોગ:** જો કોઈ આંતરરાષ્ટ્રીય ઘટના કે ભૌગોલિક સ્થળ સમાચારમાં હોય, તો એટલાસ (Atlas) માં તે સ્થળની આસપાસના દેશો, સમુદ્ર અને પર્વતો ચોક્કસ જુઓ. ૬. **સરકારી અહેવાલોનું વાચન:** વર્ષમાં એકવાર આવતા આર્થિક સર્વેક્ષણ અને બજેટની સમરી (Summary) ના બદલે શક્ય હોય તો મૂળ ડોક્યુમેન્ટના મહત્વના પ્રકરણો પર નજર નાખો. ૭. **જૂના પ્રશ્નપત્રોનું વિશ્લેષણ:** છેલ્લા ૩ વર્ષના જીપીએસસી ક્લાસ ૧-૨ ના પ્રશ્નપત્રો જુઓ અને સમજો કે કયા ટોપિક માંથી વિધાન-આધારિત અને કયા માંથી ફેક્ટ્યુઅલ પ્રશ્નો પૂછાયા છે.

Frequently Asked Questions (વારંવાર પૂછાતા પ્રશ્નો)

પ્રશ્ન ૧: કરંટ અફેર્સની તૈયારી કેટલા સમય પહેલાની કરવી જોઈએ? જવાબ: GPSC ક્લાસ ૧-૨ માટે પરીક્ષાની તારીખથી પાછલા ૧૨ થી ૧૫ મહિનાનું કરંટ અફેર્સ ખૂબ જ મહત્વનું છે. જોકે, છેલ્લા ૬ થી ૮ મહિનાની ઘટનાઓમાંથી પ્રશ્નોનું પ્રમાણ સૌથી વધુ હોય છે.

પ્રશ્ન ૨: શું માત્ર વિડિયો લેક્ચર્સ જોવાથી તૈયારી થઈ શકે? જવાબ: વિડિયો લેક્ચર્સ સમજણ માટે સારા છે, પણ પરીક્ષામાં વિધાન વાંચવાની અને સમજવાની ક્ષમતા કેળવવા માટે વાંચન (Reading) અનિવાર્ય છે. વિડિયો જોયા પછી પણ સત્તાવાર સ્ત્રોત કે પુસ્તક વાંચવું જ જોઈએ.

પ્રશ્ન ૩: ગુજરાત પાક્ષિકમાં બધી જ માહિતી વાંચવી જરૂરી છે? જવાબ: ના, પાક્ષિકમાં રાજકીય પ્રચારના સમાચાર છોડીને, જેમાં નવી યોજનાઓ, જીલ્લાવાર વિશેષતાઓ, સાંસ્કૃતિક મહોત્સવો અને વહીવટી સુધારા હોય તેના પર વધુ ધ્યાન આપવું જોઈએ.

પ્રશ્ન ૪: નોટ્સ ડિજિટલ બનાવવી જોઈએ કે કાગળ પર? જવાબ: આ તમારી વ્યક્તિગત પસંદગી છે. જો તમે એવરનોટ (Evernote) કે વનનોટ (OneNote) જેવા એપનો ઉપયોગ કરી શકો, તો અપડેટ કરવામાં સરળતા રહેશે. પરંતુ હાથે લખેલી નોટ્સ યાદ રાખવામાં વધુ મદદરૂપ થાય છે.

પ્રેક્ટિસ પ્રશ્નો (વિધાન-આધારિત MCQs)

પ્રશ્ન ૧. 'વિકસિત ભારત @ 2047' ના વિઝન વિશે નીચેના વિધાનો તપાસો: ૧. આ વિઝનનો મુખ્ય હેતુ ભારતની આઝાદીના ૧૦૦મા વર્ષ સુધીમાં ભારતને વિકસિત રાષ્ટ્ર બનાવવાનો છે. ૨. તેમાં મુખ્યત્વે ચાર સ્તંભો: ગરીબ, યુવા, મહિલા અને ખેડૂત પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવામાં આવ્યું છે. ૩. આ વિઝન અંતર્ગત ભારત ૨૦૫૦ સુધીમાં નેટ-ઝીરો ઇમિશન પ્રાપ્ત કરવાનું લક્ષ્ય ધરાવે

છે. નીચેનામાંથી કયા વિધાનો સાચા છે? A) માત્ર ૧ અને ૨ B) માત્ર ૨ અને ૩ C) માત્ર ૧ અને ૩ D) ૧, ૨ અને ૩ બધા જ

જવાબ: A સ્પષ્ટીકરણ: ભારતનું નેટ-ઝીરો ઈમિશનનું લક્ષ્ય ૨૦૭૦ નું છે, ૨૦૫૦ નું નહીં, તેથી વિધાન ૩ ખોટું છે.

પ્રશ્ન ૨. 'મોનેટરી પોલિસી' સંદર્ભે નીચેના વિધાનો વિચારો: ૧. રેપો રેટ એ દર છે જે દરે RBI વ્યવહાર બેંકો પાસેથી નાણાં ઉછીના લે છે. ૨. નાણાકીય નીતિ સમિતિ (MPC) નું અધ્યક્ષપદ કેન્દ્રીય નાણા મંત્રી સંભાળે છે. **ઉપરના વિધાનોમાંથી કયા સાચા છે?** A) માત્ર ૧ B) માત્ર ૨ C) ૧ અને ૨ બંને D) એક પણ નહીં

જવાબ: D સ્પષ્ટીકરણ: રેપો રેટમાં RBI બેંકોને લોન આપે છે અને MPC ના અધ્યક્ષ RBI ના ગવર્નર હોય છે.

Chapter Summary (પ્રકરણ સારાંશ)

પ્રકરણ ૧ ના બીજા ભાગમાં આપણે કરંટ અફેર્સ અને સ્ટેટિક જીકે વચ્ચેના આંતરિક જોડાણને સમજ્યા. અમે જોયું કે કરંટ અફેર્સ એ માત્ર સમાચાર નથી પણ પાયાના ખ્યાલોને સમજવા માટેનું એક માધ્યમ છે. વિશ્વસનીય સ્ત્રોતો જેવા કે PIB અને ગુજરાત પાક્ષિકનું મહત્વ શું છે અને કેવી રીતે તે પરીક્ષામાં ગેમ-ચેન્જર સાબિત થઈ શકે છે તેનું વિહંગાવલોકન કર્યું. વિધાન-આધારિત પ્રશ્નોના બદલાતા ટ્રેન્ડને સમજવા માટે '3-S Concept' (Scanning, Scrutiny, Synthesis) ની ચર્ચા કરી. ઉપરાંત, 'વિકસિત ભારત @ 2047' જેવા મહત્વના વિષયો અને તૈયારી દરમિયાન રાખવાની સાવચેતીઓ (Myth vs Fact) વિશે ઊંડાણપૂર્વક માહિતી મેળવી. આ પ્રકરણ વિદ્યાર્થીઓને કરંટ અફેર્સ પ્રત્યેનો તેમનો દ્રષ્ટિકોણ બદલવા અને પરીક્ષાલક્ષી ચોકસાઈ કેળવવા માટે માર્ગદર્શન પૂરું પાડે છે.

Important: કરંટ અફેર્સના ડેટા અને યોજનાઓની માહિતી સમય સાથે બદલાઈ શકે છે. આ લેખની માહિતી ૨૦૨૬ ના સંદર્ભમાં તૈયાર કરવામાં આવી છે, તેમ છતાં ઉમેદવારે કોઈપણ મહત્વના નિર્ણય લેતા પહેલા સત્તાવાર સરકારી વેબસાઈટ (PIB, Gujarat Info) પર જઈને લેટેસ્ટ અપડેટ્સ ચકાસી લેવા વિનંતી. આ ચોકસાઈ જ તમને સ્પર્ધામાં આગળ રાખશે.

02

CHAPTER • 02

પ્રકરણ ૨: જાન્યુઆરી ૨૦૨૫ – રાષ્ટ્રીય અને ગુજરાત ઘટનાક્રમ

વર્ષની શરૂઆતમાં બનેલી મુખ્ય રાજકીય અને સામાજિક ઘટનાઓનું સંકલન

15 મિનિટનું વાચન

પ્રકરણ ૨: જાન્યુઆરી ૨૦૨૫ – રાષ્ટ્રીય અને ગુજરાત ઘટનાક્રમ

વર્ષ ૨૦૨૫નો પ્રારંભ ભારત માટે માત્ર કેલેન્ડર બદલાવવાની ઘટના નથી, પરંતુ 'વિકસિત ભારત ૨૦૪૭' ના લક્ષ્યાંક તરફ એક મજબૂત ડગલું ભરવાની શરૂઆત છે. જાન્યુઆરી માસ ભૌગોલિક-રાજકીય વ્યૂહરચનાઓ, આર્થિક નીતિઓના અમલીકરણ અને સાંસ્કૃતિક ગૌરવના પ્રદર્શન માટે અત્યંત મહત્વપૂર્ણ રહ્યો છે. GPSC ની બદલાતી પરીક્ષા પદ્ધતિ મુજબ, હવે માત્ર 'ક્યારે' અને 'ક્યાં' પૂરતું નથી, પરંતુ 'શા માટે' અને 'તેની અસરો શું થશે' તે સમજવું અનિવાર્ય છે. આ પ્રકરણમાં આપણે ભારત-મધ્ય પૂર્વ-યુરોપ ઇકોનોમિક કોરિડોર (IMEC) ની પ્રગતિ, ગુજરાતમાં સેમિકન્ડક્ટર ઉદ્યોગની નવી ક્ષિતિજો અને પ્રજાસત્તાક પર્વ પર ભારતના વૈશ્વિક વધતા કદનું ઊંડાણપૂર્વક વિશ્લેષણ કરીશું.

Key Takeaway: જાન્યુઆરી ૨૦૨૫ ના કરંટ અફેર્સમાં આર્થિક આત્મનિર્ભરતા, આંતરરાષ્ટ્રીય જોડાણ (Connectivity) અને ડિજિટલ પબ્લિક ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર (DPI) મુખ્ય કેન્દ્રબિંદુ રહ્યા છે. પરીક્ષાની દ્રષ્ટિએ, સરકારી યોજનાઓના તુલનાત્મક અભ્યાસ અને આંતરરાષ્ટ્રીય સંગઠનોમાં ભારતની ભૂમિકા પર વિશેષ ધ્યાન આપવું જરૂરી છે.

૧. જાન્યુઆરી માસની મુખ્ય રાષ્ટ્રીય હેડલાઇન્સ અને રાજકીય વિશ્લેષણ

ભારતીય રાજનીતિ અને વહીવટીતંત્રમાં જાન્યુઆરી ૨૦૨૫ માં અનેક નિર્ણાયક ફેરફારો જોવા મળ્યા છે. સંસદીય કાર્યપ્રણાલીમાં પારદર્શિતા લાવવા માટેના નવા પ્રયાસો અને સર્વોચ્ચ અદાલતના સીમાચિહ્નરૂપ ચુકાદાઓએ દેશના લોકતાંત્રિક માળખાને વધુ મજબૂત બનાવ્યું છે. ખાસ કરીને **અમૃત કાલ** અંતર્ગત લેવાયેલા નીતિવિષયક નિર્ણયોમાં આર્થિક ક્ષમતા વર્ધન અને સામાજિક ન્યાયના સંતુલન પર ભાર મૂકવામાં આવ્યો છે. આ સમયગાળા દરમિયાન કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા વિભિન્ન રાજ્યો સાથેના સહકારી સંઘવાદ (Cooperative Federalism) ને પ્રોત્સાહન આપવા માટે 'સ્ટેટ પ્રોફાઇલિંગ' પ્રોગ્રામ શરૂ કરવામાં આવ્યો છે, જે નીતિ આયોગના માર્ગદર્શન હેઠળ કાર્યરત છે.

રાષ્ટ્રીય સુરક્ષાના ક્ષેત્રમાં, ભારતની સરહદી સુરક્ષા માટે લેવાયેલા ટેકનોલોજી આધારિત નિર્ણયો અને સાઇબર સિક્યોરિટી માટેના આધુનિક માળખાકીય સુધારાઓ આ માસનો મુખ્ય હિસ્સો રહી છે. સરકાર દ્વારા રાષ્ટ્રીય સુરક્ષા વ્યૂહરચનાના ભાગરૂપે સાઇબર ક્ષેત્રે સુરક્ષા મજબૂત કરવા માટેના નવા પ્રોટોકોલ્સ અને માર્ગદર્શિકાઓ પર ભાર મૂકવામાં આવ્યો છે. આ નવા સુરક્ષા માળખા અંતર્ગત ક્રિટિકલ ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચરની સુરક્ષા માટે આર્ટિફિશિયલ ઇન્ટેલિજન્સ (AI) ના ઉપયોગને પ્રોત્સાહન આપવાની દિશામાં નોંધપાત્ર પ્રગતિ થઈ છે.

આ ઉપરાંત, આર્થિક ક્ષેત્રે **રાજકોષીય ખાધ (Fiscal Deficit)** ને અંકુશમાં રાખી લાંબા ગાળાના આર્થિક સ્થિરતાના લક્ષ્યાંકો પ્રાપ્ત કરવા માટે નાણા મંત્રાલય દ્વારા લેવાયેલા વિવિધ નીતિગત પગલાઓની સમીક્ષા કરવામાં આવી હતી. જાન્યુઆરીમાં જીએસટી (GST) સંગ્રહના આંકડાઓ ભારતીય અર્થવ્યવસ્થાની ગતિશીલતા સૂચવે છે. બેન્કિંગ ક્ષેત્રમાં **યુનિફાઇડ પેમેન્ટ ઇન્ટરફેસ (UPI)** ના વૈશ્વિક સ્વીકારને વધારવા માટે નવા દેશો સાથે સમજૂતી પત્રો (MoU) પર હસ્તાક્ષર કરવામાં આવ્યા છે, જે ભારતના ડિજિટલ અર્થતંત્રના દાયરાને વિસ્તૃત કરે છે.

૧.૧ મોનેટરી પોલિસી અને આર્થિક ગતિશીલતા

રિઝર્વ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા (RBI) ની નાણાકીય નીતિ સમિતિ (MPC) એ મોંઘવારી દરને નિર્ધારિત લક્ષ્યાંકની અંદર રાખવા માટે **મોનેટરી પોલિસી** માં સંતુલિત અભિગમ અપનાવ્યો છે. જાન્યુઆરીમાં **રેપો રેટ** ની પરિસ્થિતિ અને કેન્દ્રીય બેંકના વલણ પરથી ભાવિ આર્થિક વૃદ્ધિના સંકેતોનું વિશ્લેષણ કરવું જરૂરી છે. બેન્કિંગ વ્યવસ્થામાં તરલતા (Liquidity) જાળવવા અને તે જ સમયે કુગાવાને ડામવા વચ્ચેના સંતુલનને સમજવું GPSC ના વિદ્યાર્થીઓ માટે અનિવાર્ય છે.

૧.૨ સરકારી યોજનાઓનું ડિજિટલીકરણ અને DBT

ડાયરેક્ટ બેનિફિટ ટ્રાન્સફર (DBT) પ્રણાલીને વધુ સઘન બનાવતા, કેન્દ્ર સરકારે જાન્યુઆરીમાં વિવિધ સબસિડી યોજનાઓના એકીકરણ અને લાભાર્થીઓની ચકાસણી માટે નવા અભિગમો અપનાવ્યા છે. આ પગલાથી વ્યેટિયાઓની ભૂમિકા હટાવવા અને સરકારી તિજોરીના સાધનોનો ઇષ્ટતમ ઉપયોગ કરવાની દિશામાં મહત્વનું કાર્ય થયું છે. **ભારત નેટ પ્રોજેક્ટ** ના આગામી તબક્કાઓ હેઠળ, ગ્રામીણ વિસ્તારોમાં લાસ્ટ-માઈલ કનેક્ટિવિટી પહોંચાડવાના લક્ષ્યાંકોને પ્રાપ્ત કરવા માટે નવી માર્ગદર્શિકા તૈયાર કરવામાં આવી છે.

તુલનાત્મક ટેબલ: નાણાકીય સાધનો અને તેમનો પ્રભાવ

નાણાકીય સાધન	મુખ્ય ઉદ્દેશ્ય	જાન્યુઆરી ૨૦૨૫ ની સ્થિતિ/પ્રભાવ (સંભવિત)
TABLE 1		
રેપો રેટ	કુગાવા પર નિયંત્રણ	RBI ની પરામર્શ મુજબ સંતુલિત અભિગમ
રાજકોષીય ખાધ	બજેટરી સંતુલન	મધ્યમ ગાળાના નાણાકીય રૂટમેપ મુજબ ઘટાડવાનું લક્ષ્ય

નાણાકીય સાધન	મુખ્ય ઉદ્દેશ્ય	જાન્યુઆરી ૨૦૨૫ ની સ્થિતિ/પ્રભાવ (સંબંધિત)
ગ્રીનબોન્ડ	પર્યાવરણીય પ્રોજેક્ટ્સ માટે ભંડોળ	સરકારે બલ ડેવલપમેન્ટ માટે નવી ફાળવણીઓ
ઈ-રૂપી (e-RUPI)	કેશલેસ અને લક્ષિત પેમેન્ટ	કલ્યાણકારી યોજનાઓ અને સબસિડીમાં વધતો ઉપયોગ

Warning: પરીક્ષામાં 'રાજકોષીય ખાધ' અને 'રેવન્યુ ખાધ' વચ્ચેનો તફાવત પૂછાઈ શકે છે. યાદ રાખો કે રાજકોષીય ખાધ સરકારે કુલ દેવું કેટલું વધારવું પડશે તે દર્શાવે છે, જ્યારે રેવન્યુ ખાધ સરકારના રોજબરોજના ખર્ચ અને આવક વચ્ચેની ઉણપ દર્શાવે છે. વર્તમાન નાણાકીય વર્ષના ચોક્કસ આંકડાઓ માટે નાણા મંત્રાલયની સત્તાવાર વેબસાઇટ (dea.gov.in) ચકાસો.

૨. ભારત-મધ્ય પૂર્વ-યુરોપ ઇકોનોમિક કોરિડોર (IMEC): એક ભૂ-રાજકીય પથપ્રદર્શક

ભારત-મધ્ય પૂર્વ-યુરોપ ઇકોનોમિક કોરિડોર (IMEC) ની જાહેરાત ભલે અગાઉ થઈ હોય, પરંતુ જાન્યુઆરી ૨૦૨૫ માં તેના અમલીકરણના રૂટમેપ પર મહત્વપૂર્ણ દ્વિપક્ષીય વાટાઘાટો થઈ છે. આ પ્રોજેક્ટ માત્ર એક ટ્રાન્સપોર્ટ કોરિડોર નથી, પરંતુ તે વ્યાપાર સાંકળના વૈવિધ્યીકરણ માટેના મજબૂત વિકલ્પ તરીકે ઉભરી આવ્યો છે. IMEC દ્વારા જહાજ-થી-રેલવે ટ્રાન્ઝિટ નેટવર્ક સ્થાપિત કરવામાં આવશે, જે ભારત, યુએઈ, સાઉદી અરેબિયા, જોર્ડન, ઇઝરાયેલ ૨૭ યુરોપના દેશોને જોડશે.

આ કોરિડોરના બે મુખ્ય ભાગો છે: (૧) પૂર્વીય કોરિડોર જે ભારતને ગલ્ફ પ્રદેશ સાથે જોડે છે, અને (૨) ઉત્તરીય કોરિડોર જે ગલ્ફ પ્રદેશને યુરોપ સાથે જોડે છે. આ પ્રોજેક્ટમાં ગ્રીન હાઇડ્રોજન પાઇપલાઇન અને હાઇ-સ્પીડ ડેટા કેબલ્સનો પણ સમાવેશ થાય છે, જે તેને ૨૧મી સદીનો આધુનિક કોરિડોર બનાવે છે. જાન્યુઆરી ૨૦૨૫ માં ભારત સરકાર દ્વારા પોર્ટ ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચરના આધુનિકીકરણ અને કનેક્ટિવિટી વધારવા માટે વ્યૂહાત્મક આયોજન કરવામાં આવ્યું છે જેથી IMEC હેઠળ વધનારા ટ્રાફિકને યોગ્ય રીતે મેનેજ કરી શકાય.

૨.૧ IMEC ના વ્યૂહાત્મક ફાયદા

ભારત માટે IMEC ના આર્થિક ફાયદાઓ સિવાય વ્યૂહાત્મક મહત્વ પણ ઘણું વધારે છે. નિષ્ણાતોના મતે આ કોરિડોર દ્વારા યુરોપ સુધી પહોંચવાનો સમય નોંધપાત્ર રીતે ઘટી શકે છે. આનાથી લોજિસ્ટિક્સ ખર્ચમાં ઘટાડો થવાની સંભાવના છે, જે ભારતીય નિકાસકારોને વૈશ્વિક બજારમાં સ્પર્ધાત્મક બનાવશે. આ પ્રોજેક્ટ ગતિ શક્તિ માસ્ટર પ્લાન સાથે સુસંગત છે, જે અન્વયે મલ્ટી-મોડલ કનેક્ટિવિટી પર ભાર મૂકવામાં આવે છે.

Case Study: IMEC અને પ્રાદેશિક સહયોગ

તાજેતરના વર્ષોમાં મધ્ય પૂર્વના દેશો વચ્ચેના વાણિજ્યિક કરારો સાબિત કરે છે કે IMEC માત્ર આર્થિક હિતો પર આધારિત નથી, પરંતુ તે પ્રાદેશિક સ્થિરતા અને સહકાર માટેનું પણ એક માધ્યમ છે. જ્યારે દેશો વચ્ચે આર્થિક પરસ્પર નિર્ભરતા (Economic Interdependence) વધે છે, ત્યારે તે શાંતિપૂર્ણ વિકાસમાં ફાળો આપે છે. ભારતે આ વ્યવસ્થામાં એક વિશ્વસનીય ભાગીદાર તરીકે ઉભરી આવવાનું છે.

Important: IMEC અંતર્ગત સમાવિષ્ટ દેશો અને સંસ્થાઓની યાદી યાદ રાખવી જરૂરી છે: ભારત, યુએઈ, સાઉદી અરેબિયા, યુરોપિયન યુનિયન, ફ્રાન્સ, ઈટાલી, જર્મની અને યુએસએ. આ પ્રોજેક્ટ G20 નવી દિલ્હી સમિટનું મુખ્ય

પરિણામ હતું.

૩. ગુજરાતની સ્થાપના, વિકાસ અને સેમિકન્ડક્ટર હબ તરીકેનો ઉદય

જાન્યુઆરી માસ ગુજરાત માટે ઉત્સવ અને ઉદ્યોગ બંનેનો સંગમ રહ્યો છે. ગુજરાત સરકારે રાજ્યને વિશ્વનું 'સેમિકન્ડક્ટર હબ' બનાવવા માટેની તેની પ્રતિબદ્ધતાને સતત વેગ આપ્યો છે. ધોલેરા સ્પેશિયલ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ રીજન (SIR) માં આકાર લઈ રહેલા સેમિકન્ડક્ટર પ્રોજેક્ટ્સ ૨૦૨૫ માં મહત્વપૂર્ણ તબક્કે પહોંચ્યા છે. આ ઇકોસિસ્ટમ માત્ર ગુજરાત માટે જ નહીં પણ સમગ્ર ભારતના ઇલેક્ટ્રોનિક્સ ઉત્પાદન ક્ષેત્રે આત્મનિર્ભરતા માટે પાયાનો પથ્થર છે.

રાજ્ય સરકારની 'સેમિકન્ડક્ટર પોલિસી' અંતર્ગત ઉદ્યોગોને માળખાકીય સુવિધાઓ અને નીતિગત પ્રોત્સાહન પૂરું પાડવામાં આવી રહ્યું છે. તેની સાથે **સ્ટાર્ટઅપ ઇકોસિસ્ટમ** ને લોકલ સ્તરે પ્રોત્સાહન આપવામાં આવી રહ્યું છે, જેથી સેમિકન્ડક્ટર ડિઝાઇન ક્ષેત્રે ગુજરાતના યુવાનો પોતાની કુશળતા પ્રદર્શિત કરી શકે. ગુજરાતનો ઔદ્યોગિક દેખાવ જાન્યુઆરીમાં રાષ્ટ્રીય સ્તરે રાજ્યની મજબૂત આર્થિક સ્થિતિ અને રોકાણ માટેના અનુકૂળ વાતાવરણને સ્પષ્ટ કરે છે.

૩.૧ ગ્રીન હાઇડ્રોજન અને રિન્યુએબલ એનર્જીમાં નેતૃત્વ

ગુજરાતે તેના ભૌગોલિક ફાયદાઓનો ઉપયોગ કરીને રિન્યુએબલ એનર્જીના નિર્માણમાં મોટી સફળતા મેળવી છે. જાન્યુઆરી ૨૦૨૫ માં રાજ્યના હાઇડ્રોજન અર્થતંત્રના વિકાસના ભાગરૂપે વિવિધ પ્રાયોગિક ધોરણે સ્વચ્છ ઇંધણ સંચાલિત પરિવહન ઉકેલો પર પ્રગતિ જોવા મળી છે. **નેટ ઝીરો ઈમિશન** ના ભારતના લક્ષ્યાંકને પ્રાપ્ત કરવામાં ગુજરાતનો ફાળો અત્યંત મહત્વનો છે. સોલાર રૂફટોપ ઇન્સ્ટોલેશન અને પવન ઊર્જામાં ગુજરાત દેશમાં અગ્રેસર સ્થાન જાળવી રાખવા પ્રયત્નશીલ છે.

૩.૨ પ્રવાસન અને સાંસ્કૃતિક વિરાસતનું જતન

જાન્યુઆરીમાં રાજ્યના પ્રવાસન ક્ષેત્રે 'રણ ઉત્સવ' અને 'આંતરરાષ્ટ્રીય પતંગ મહોત્સવ' એ વિશ્વભરના પ્રવાસીઓને આકર્ષ્યા છે. આ આયોજનો દ્વારા ગુજરાતની સાંસ્કૃતિક વિરાસતની સાથે સ્થાનિક હસ્તકલા અને આજીવિકાને પણ વેગ મળ્યો છે. સ્થાનિક ઉત્પાદનોની ગુણવત્તા અને ઓળખને વૈશ્વિક સ્તરે પ્રસ્થાપિત કરવા માટે જીઓગ્રાફિકલ ઈન્ડિકેશન (GI Tag) મેળવવાની દિશામાં પણ સક્રિય પ્રયાસો થઈ રહ્યા છે.

Myth vs Fact:

Myth: ગુજરાતમાં સેમિકન્ડક્ટર ઉદ્યોગ માત્ર એસેમ્બલી સુધી મર્યાદિત છે.

Fact: ગુજરાત સરકારની નીતિ મુજબ, ડિઝાઇનિંગ, ફેબ્રિકેશન (Fab), અને પેકેજિંગ (OSAT) ત્રણેય ક્ષેત્રોના એકીકૃત વિકાસ માટે પ્રોત્સાહન આપવામાં આવી રહ્યું છે, જે સંપૂર્ણ ઇકોસિસ્ટમ તૈયાર કરે છે.

પ્રક્રિયા: સેમિકન્ડક્ટર ઇકોસિસ્ટમનો વિકાસ

૧. **ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર સ્થાપના:** ધોલેરા SIR અને સાણંદ ખાતે વિશ્વસ્તરીય ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચરનું નિર્માણ. ૨. **નીતિવિષયક પ્રોત્સાહન:** રાજ્ય અને કેન્દ્ર સરકાર તરફથી મળતા વિવિધ નાણાકીય અને વહીવટી પ્રોત્સાહનો. ૩. **સ્કિલ ડેવલપમેન્ટ:** શૈક્ષણિક સંસ્થાઓમાં સેમિકન્ડક્ટર એન્જિનિયરિંગના સંબંધિત અભ્યાસક્રમોને પ્રોત્સાહન. ૪. **વૈશ્વિક ભાગીદારી:** આંતરરાષ્ટ્રીય ટેક સપ્લાય ચેઇન સાથે જોડાણ અને ટેકનોલોજી ટ્રાન્સફર.

૪. પ્રજાસત્તાક દિવસ ૨૦૨૫ની ઉજવણી: વિષયવસ્તુ અને સાંસ્કૃતિક મહત્વ

૭૬મા પ્રજાસત્તાક પર્વની ઉજવણી ૨૦૨૫ માં ભવ્ય રીતે કરવામાં આવી હતી. આ વર્ષની ટેબલો (ચિત્રરથ) થીમ 'વિકસિત ભારત' અને 'ભારત: લોકશાહીની જનેતા' ના મૂલ્યો પર કેન્દ્રિત હતી. પ્રજાસત્તાક દિવસની પરેડમાં મહિલા શક્તિનું પ્રદર્શન અગ્રસ્થાને રહ્યું હતું, જે **નારી શક્તિ વંદન** અભિગમને પ્રતિબિંબિત કરતું હતું. રક્ષા દળોમાં મહિલાઓની વધતી ભાગીદારી અને નેતૃત્વએ સાંસ્કૃતિક પરેડમાં નવું પરિમાણ ઉમેર્યું છે.

આ વર્ષે મુખ્ય અતિથિ તરીકે કોઈ મિત્ર રાષ્ટ્રના વડાને આમંત્રિત કરવું એ ભારતની સક્રિય વિદેશ નીતિ અને વ્યૂહાત્મક ભાગીદારીના સંદર્ભમાં જોવામાં આવે છે. વિદેશ મંત્રાલયે આ મુલાકાતને દ્વિપક્ષીય સહયોગના નવા અધ્યાય તરીકે વર્ણવી હતી. પરેડ દરમિયાન સ્વદેશી બનાવટના સંરક્ષણ ઉપકરણોનું પ્રદર્શન **મેક ઇન ઇન્ડિયા** અને સંરક્ષણ ક્ષેત્રે આત્મનિર્ભરતાનું પ્રમાણ હતું. આ પર્વ રાષ્ટ્રીય ગૌરવ અને એકતાનું પ્રતીક બની રહ્યું છે.

૪.૧ જાન્યુઆરી ૨૦૨૫ માં પદ્મ પુરસ્કારોની જાહેરાત

દર વર્ષની જેમ ૨૬મી જાન્યુઆરીની પૂર્વ સંધ્યાએ પદ્મ પુરસ્કારો જાહેર કરવામાં આવ્યા હતા. આ વખતે પુરસ્કારોની પસંદગીમાં 'પીપલ્સ પદ્મ' (People's Padma) ની છબી સ્પષ્ટ દેખાતી હતી. એવા વ્યક્તિઓને સન્માનિત કરવામાં આવ્યા જેઓ નિઃસ્વાર્થપણે પાયાના સ્તરે સામાજિક પરિવર્તન લાવી રહ્યા છે. વિવિધ ક્ષેત્રોમાં ઉત્કૃષ્ટ યોગદાન આપનાર ગુજરાતના મહાનુભાવોને પણ સન્માનિત કરવામાં આવ્યા છે, જે રાજ્ય માટે ગૌરવની બાબત છે.

૪.૨ બિટીંગ ધ રિટ્રીટ સેરેમની અને ડ્રોન શો

૨૬મી જાન્યુઆરીએ વિજય ચોક ખાતે આયોજિત 'બિટીંગ ધ રિટ્રીટ' સેરેમની ટેકનોલોજી અને પરંપરાનો સંગમ હતો. સ્વદેશી ટેકનોલોજી દ્વારા આકાશમાં રજાયેલી કૃતિઓએ ભારતના ડિજિટલ અને એરોસ્પેસ સામર્થ્યને પ્રદર્શિત કર્યું હતું. આ સેરેમનીના સંગીતમય કાર્યક્રમોએ દેશભક્તિના ભાવને ઉજાગર કર્યા હતા.

Pro Tip: GPSC મુખ્ય પરીક્ષામાં 'પ્રજાસત્તાક પર્વનું રાષ્ટ્રીય એકતામાં મહત્વ' વિષય પર નિબંધ પૂછાઈ શકે છે. તેમાં વિવિધતામાં એકતા અને સહકારી સંઘવાદના પાસાઓનો ઉલ્લેખ કરવો હિતાવહ છે.

૫. પર્યાવરણ અને આબોહવા પરિવર્તન: COP અને મિશન લાઇફ (LiFE)

પર્યાવરણ ક્ષેત્રે જાન્યુઆરી ૨૦૨૫ માં ભારતનું વલણ અત્યંત જવાબદારીપૂર્વકનું રહ્યું છે. UNFCCC ની પરિષદોના નિર્ણયોના અમલીકરણમાં ભારતે અગ્રેસરની ભૂમિકા ભજવી છે. ખાસ કરીને **નેટ ઝીરો** ના લક્ષ્યાંકને પ્રાપ્ત કરવા માટે રાજ્ય કક્ષાએ એક્શન પ્લાન-સને વધુ મજબૂત બનાવવામાં આવ્યા છે. ભારતની પર્યાવરણીય નીતિઓમાં ટકાઉ વિકાસ (Sustainable Development) કેન્દ્રસ્થાને છે.

મિશન લાઇફ (LiFE - Lifestyle for Environment) હવે એક જન આંદોલન બની રહ્યું છે. જાન્યુઆરીમાં 'સર્ક્યુલર ઇકોનોમી' અને 'વેસ્ટ-ટુ-વેલ્થ' જેવા ખ્યાલો પર આધારિત પ્રોજેક્ટ્સને સ્થાનિક સ્વરાજ્યની સંસ્થાઓ દ્વારા અમલી બનાવવામાં આવ્યા છે. સિંગલ યુઝ પ્લાસ્ટિકના નિયંત્રણ અને પર્યાવરણ જાળવણી માટેના અભિયાનોને નવી ગતિ પ્રાપ્ત થઈ છે.